

Oponentský posudok
na habilitačnú prácu Mgr. Jána Kalajtzidisa, PhD.

Fragmenty eticko-sociálnej reflexie v dejinách etického myslenia na Slovensku (na príklade problému požičiavania peňazí)

Predkladaná habilitačná práca Mgr. Jána Kalajtzidisa, PhD. *Fragmenty eticko-sociálnej reflexie v dejinách etického myslenia na Slovensku (na príklade problému požičiavania peňazí)* je spracovaná, ako jej názov naznačuje, spôsobom analýzy viacerých fragmentov z dejín etického myslenia so zameraním na problematiku požičiavania peňazí.

Svoje ciele autor objasňuje v abstrakte a úvode práce. V abstrakte uvádza, že „cieľom habilitačnej práce je predložiť nové, originálne poznatky, prístupy a podnety k štúdiu eticko-sociálnych problémov, a to nielen vo všeobecnosti, ale konkrétne tých, ktoré sú prepojené na požičiavanie peňazí a kontext ich získavania.“ Autor dodáva, že zámerom je tiež podnietiť záujem o štúdium týchto problémov, k čomu má prispieť zameranie práce na výskum tejto problematiky v našom kultúrnom okruhu. V podobnom duchu je prítomná charakteristika cieľa aj v úvode práce, pričom autor svoj zámer formuluje ako skúmanie etických a morálnych kontextov požičiavania ako takého a eticko-sociálnych kontextov s ním súvisiacich – t. j. najmä úverovanie, úročenie úverovaných peňazí a úžera. V úvode sa autor ďalej sústreďuje na zdôvodnenie výberu problému a uvádza presvedčivé argumenty prečo je potrebné venovať ním analyzovanej problematike zvýšenú pozornosť. V úvode práce však chýba objasnenie postupu práce ako aj prípadné zdôvodnenie členenia práce. Čiastočne je to kompenzované abstraktom, ktorý by však nemal nahrádzať dôležitú úlohu úvodu ako metodologického vstupu do problematiky.

Prácu autor rozčlenil do dvoch častí, ktoré stručne predstavuje iba v pomerne obsiahlom abstrakte. Prvá časť práce reflektuje východiská skúmania eticko-sociálnych problémov zameraných na požičiavanie peňazí, a to spôsobom interpretácie problematiky peňazí a ich požičiavania v starovekom myslení prostredníctvom Chammurapiho zákonníka a Aristotelovho myslenia, a v kresťanskom myslení so zameraním na Bibliu,

Tomáša Akvinského a Martina Luthera. V druhej časti práce sa autor sústreďí na analýzu toho, čo nazýva „*naš kultúrny okruh*“, čím zrejme zdôvodňuje aj zaradenie Jána Husa do svojej analýzy. Okrem Jána Husa sú súčasťou tretej kapitoly Leonard Stöckel, Martin Rakovský, Izák Abrahamides Hrochotský a Izák Caban. Autorovo zdôvodnenie výberu jednotlivých mysliteľov nie je síce v úvode práce dostatočne vysvetlené (autor až v závere na s. 103 píše, že „Autori nie sú vybraný (sic) náhodne, no neexistuje medzi nimi nevyhnutne ani žiadne pevné kauzálne spojivo.“), výber všetkých analyzovaných autorov však považujem za opodstatnený.

Názvy troch kapitol sú pomerne všeobecné – „Starovek“, „Kresťanstvo“ a „*Náš kultúrny okruh* – eticko-sociálne kontexty v dejinách etického myslenia“. Názvy podkapitol výlučne zodpovedajú menám mysliteľov, ktorých autor podrobuje analýze, čo pôsobí pomerne encyklopedickým či fragmentárnym dojmom. Najmä v tretej kapitole to môže byť trochu na škodu. Autor sa analyzovaných mysliteľov snaží „ukotviť“ do obdobia a spoločenského kontextu, miestami ponúka charakteristiku stredoveku alebo renesancie či humanizmu (napr. s. 56 – 57), no možno by bolo vhodné postupovať systematickejšie a pred samotným prístupom k analýze jednotlivých autorov predstaviť najprv dobový kontext či spoločenskú situáciu.

Pokiaľ ide o postup výskumu autora, ten pokladám za vhodný. Prvá a druhá kapitola autorovi ponúkajú dôležitý základ pre skúmanie problému. Chammurapiho zákonník a Aristotelove diela *Etika Nikomachova* a *Politika* poskytujú v súvislosti s požíčianím peňazí široké spektrum eticko-sociálnych tém, ktoré nestrácajú na svojej aktuálnosti, a autor práce si tak buduje solídny základ pre svoju ďalšiu analýzu. Rovnako druhá kapitola, mapujúca problematiku v kresťanskom myslení, ponúka východisko pre ďalšiu analýzu prác „našich“ mysliteľov.

Najhodnotnejšou časťou práce je nepochybne tretia kapitola, v ktorej pozitívne hodnotím nielen výber autorov (Ján Hus, Leonard Stöckel, Martin Rakovský, Izák Abrahamides Hrochotský a Izák Caban), ale aj habilitantovu prácu s primárnymi zdrojmi. Autor na základe dôkladnej filozofickej analýzy pramenných textov so zameraním na problematiku peňazí a ich požíčiania a úverovania, poukazuje na prechod od stredovekého typu myslenia opierajúceho sa o Bibliu alebo učenie Tomáša Akvinského, prípadne Aristotelove filozofické východiská, smerom k novovekému typu myslenia blížiacemu sa ideám, ktoré v 18. storočí zosystematizoval Adam Smith.

Ďalším zaujímavým momentom celej práce je autorova moderná optika nazerania na skúmanú problematiku, t. j., aj keď v druhej časti práce skúma autorov 14. až 17. storočia, pokúša sa ich stanoviská hodnotiť prostredníctvom súčasnosti – hodnotí ich prístup k otázke konzumu či otázkam morálneho akceptovania úrokovania, typov pôžičiek, aktivity obchodníkov a pod.

Práca bez pochyb prináša nové zistenia a je v našom prostredí jedinečnou svojho druhu. Pokiaľ ide o sociálno-etickú problematiku požíčavania peňazí a s tým súvisiacich problémov úverovania, úročenia či úžery, ako aj aktuálnu oblasť hospodárskej etiky či akútnu problematiku finančnej gramotnosti, považujem prácu habilitanta, Mgr. Jána Kalajtzidisa, PhD., za veľmi prínosnú. Autorovi sa úspešne podarilo analyzovať a interpretovať dielo a myslenie piatich osobností nášho geografického regiónu a ukázať, že eticko-sociálna téma, ktorou je problematika požíčavania peňazí, bola dôležitou súčasťou ich uvažovania. Práca má zároveň dobrý informačný potenciál a vytvára predpoklady pre rozvíjanie danej problematiky v budúcnosti. Oceňujem tiež kvalitu záveru práce, v ktorom autor ponúka sumarizáciu svojich zistení, dokladá opodstatnenosť svojho skúmania a vyvracia domnienku o tom, že etické otázky neboli súčasťou filozofovania v stredovekom a novovekom myslení v našom regióne.

Na základe celkového hodnotenia predloženej habilitačnej práce:

Habilitačnú prácu *Fragmenty eticko-sociálnej reflexie v dejinách etického myslenia na Slovensku (na príklade problému požíčavania peňazí)* Mgr. Jána Kalajtzidisa, PhD., odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul docent v študijnom odbore 2.1.5 etika.

12. februára 2018

doc. Mgr. Sandra Zákutná, PhD.